

ÖGEM ALICI DİL MÜDAHALE PAKETİ

Hazırlayanlar

Arş. Gör. H. Cansu Bilgiç

Prof. Dr. E. Rüya Özmen

Özel Eğitim Bölümü Öğrencileri

Gamze Tüzüngüven

Edanur Satılmış

Gamze Türker

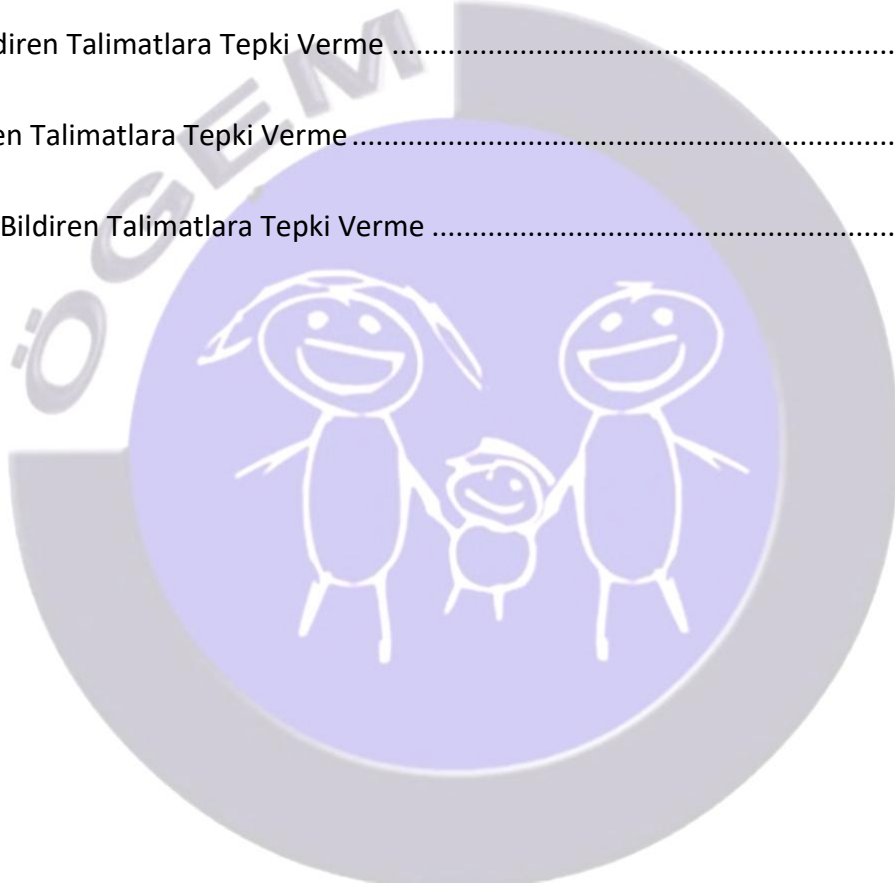
Sozdar Açınlaroğlu

Ersin Gül

Dilber Yanık

İçindekiler

Sunuş	3
Müdahale Paketinin Çerçevesi	4
Dil Alanları	
Nesne Bilgisi	5
Eylem Bildiren Talimatlara Tepki Verme	11
Yer Bildiren Talimatlara Tepki Verme	17
Niteleme Bildiren Talimatlara Tepki Verme	25

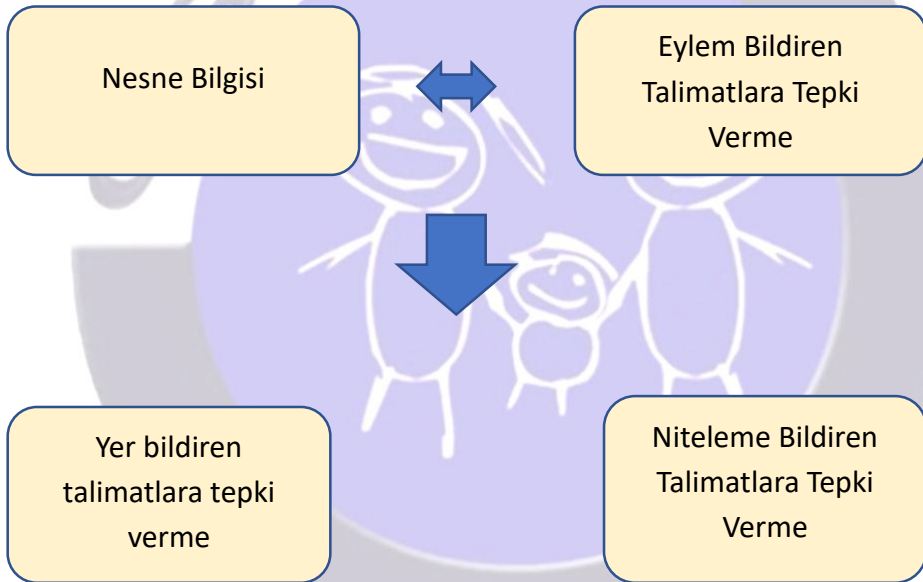

Sunuş

Değerli öğrencilerimiz ve ailelerimiz;

Bu kitapçıkta alıcı dil alanlarına göre değerlendirme ve öğretime yer verilmiştir. Alıcı dil alanları; nesne bilgisi, eylem bildiren talimatlara tepki verme, yer bildiren talimatlara tepki verme, niteleme bildiren talimatlara tepki verme şeklinde sınıflandırılabilir. Çocuğunuzun düzeyine göre alıcı dilin bir alanında değerlendirme ve öğretime başlayabilirsiniz.

Kitapta önce en başta gelişen nesne bilgisi ve eylem bildiren talimatlara tepki verme daha sonra ise yer bildiren ve niteleme bildiren talimatlar tepki verme verilmiştir. Nesne bilgisi ve eylem bildiren talimatlara tepki vermeyi paralel oturumlar şeklinde öğretebilirsiniz. Bu kitapçıkta sadece örnekler verilmiştir. Öğretim amaçlarını çocuğunuzun çevresinde bulunan nesnelere ve ondan yerine getirmesini istediğiniz talimatlara göre geliştirebilirsiniz. Aynı şekilde yer bildiren ve niteleme bildiren talimatlar için de öğretim amaçları ekleyebilirsiniz. Aşağıda becerilerin öğretim sırası verilmiştir.

Kitapçıkta her alıcı dil alanında önce çocuğunuzun düzeyinin belirlenmesi için ölçü aracı yer almaktadır. Bu ölçü aracını değerlendirme planında anlatıldığı gibi uygulayınız. Çocuğunuz soruların 4' ünden 3' ünü doğru tepki verirse o bildirimi anlıyor demektir. Diğerine geçiniz. Bilmiyorsa o bildirime yönelik öğretim yapınız. Eylem bildiren talimatlara tepki verme kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Yanlış tepki verdiği bildirimden itibaren değerlendirmeyi bitiriniz.

MÜDAHALE PAKETİ PLANI ÇERÇEVESİ

1. Alıcı Dil Alanları

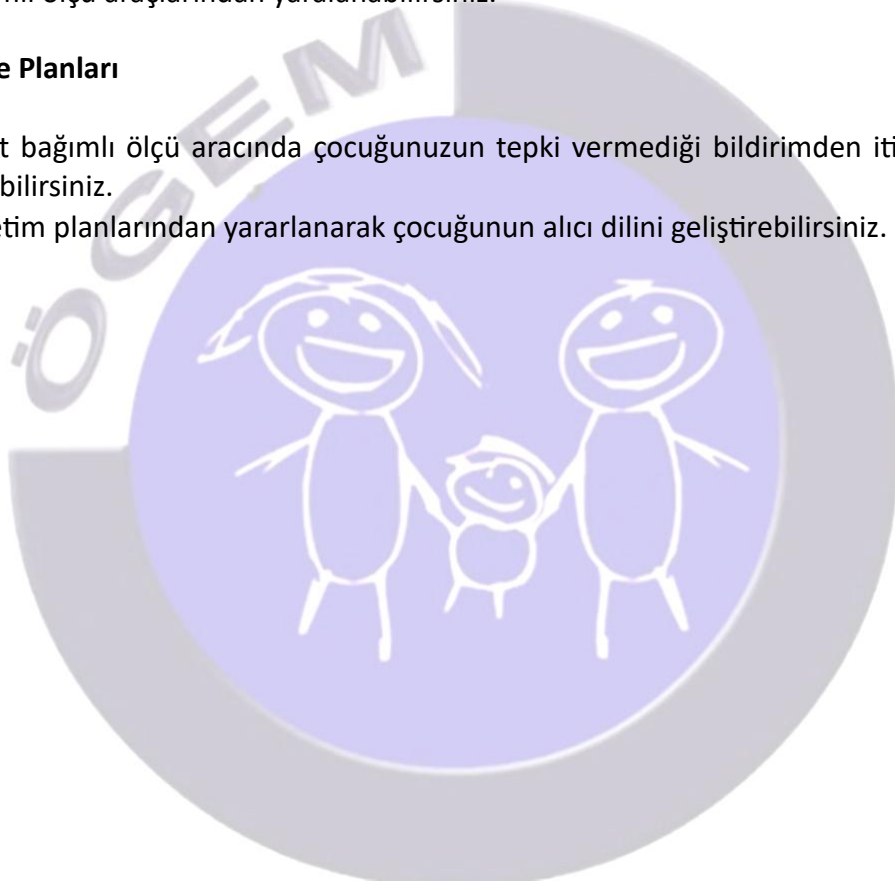
- Nesne bilgisi
- Eylem bildiren talimatlara tepki verme
- Yer bildiren talimatlara tepki verme
- Niteleme bildiren talimatlara tepki verme

2. Değerlendirme

- Çocuğun yukardaki alıcı dil alanlarında mevcut seviyesinin belirlenmesi için ölçüt bağımlı ölçü araçlarından yararlanabilirsiniz.

3. Müdahale Planları

- Ölçüt bağımlı ölçü aracında çocuğunuzun tepki vermediği bildirimden itibaren amaç koyabilirsiniz.
- Öğretim planlarından yararlanarak çocuğunun alıcı dilini geliştirebilirsiniz.

Not: Bu ölçüt bağımlı ölçü aracını uygularken, çocuğun bildiği/ tanıdığı üç nesne arasından seçim yapma becerisine sahip olması gerektiğini unutmayınız. Eğer üç nesne arasından seçim yapamıyorsa iki nesneye düşürünüz. Çocuğunuz getir /göster yönergelerini anlamalıdır.

Nesne Bilgisi Ölçü Aracı

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR
1-Çocuk üç oyuncak arasından <u>topu</u> getirir/gösterir.(Diğer oyuncaklar içinde yapınız.)	3/4	<i>Topu göster;</i> 1. Araba, Top, Oyuncak Ayı 2. Top, Çingirak, Tren 3. Bebek, Top, Oyuncak Tavşan 4. Araba, Küp Top
2-Çocuk <u>burnu</u> gösterir. (Diğer vücut organları için de yapınız.)	3/4	<i>Burnu göster;</i> 1. Bebeğin burnu 2. Kendi burnu 3. Yetişkinin burnu 4. Ayıcığın burnu
3-Çocuk üç giysi arasından <u>şapkayı</u> gösterir. (Diğer giysiler için de yapınız.)	3/4	<i>Şapkayı göster;</i> 1. Şapka, Gömlek, Pantolon 2. Çorap, Şapka, Etek 3. Kazak, Şapka, Ayakkabı 4. Eldiven, Mont, Şapka
3-Çocuk üç oyuncak hayvan arasından <u>kediyi</u> gösterir. (Diğer hayvanlar için de yapınız.)	3/4	<i>Kediyi göster;</i> 1.Kedi, Köpek, Kuzu 2.Ayı, Kedi, At 3.Tavşan, At, Kedi 4.Ördek, Kedi, Balık
4. Çocuk “Hangisiyle su içilir?” diye sorulduğunda nesneler arasından <u>bardağı</u> seçer/gösterir. (Diğer nesneler için de yapınız.)	3/4	<i>Hangisi ile su içilir?</i> 1. Bardak, Ayakkabı, Kitap 2. Bardak, Kaşık, Kalem 3. Bardak, Elma, Telefon 4. Bardak, Tabak, Bebek

Değerlendirme/Performans Alım

Bildirim: Çocuk kendisine sunulan üç nesne arasından topu gösterilmesi istendiğinde dört fırsattan üçünde gösterir.

Kullanılacak Materyaller:

Araba, Top, Oyuncak Ayı

Top, Çingirak, Tren

Bebek, Top, Oyuncak Tavşan

Araba, küp top

Ortam:

Oturumun gerçekleştirileceği ortam oyun odası ya da çocuğun yabancılik çekmeyeceği bildiği ve rahatça hareket edebileceği bir yer olmalıdır.

Değerlendirme

Yetişkin ve çocuk yere karşılıklı oturur çocuğun etrafına birinci set olan araba top ve oyuncak ayı konur. “Hadi bakalım top neredeymiş? Topu bana göster/getir.” şeklinde yönerge verir. Çocuk topu gösterirse/getirirse yetişkin kayıt çizelgesine artı işareti koyar. Eğer çocuk topu göstermezse yetişkin kayıt çizelgesine eksi işareti koyar. Diğer üç set içinde aynı uygulama gerçekleştirilir. Eğer üç defa topu gösterirse topu anladığı kabul edilir. Üç defadan az gösterirse anlamadığı kabul edilerek öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine sunulan üç nesne arasından topu gösterilmesi istendiğinde dört fırsattan üçünde gösterir.

Kullanılacak Materyaller: (dört farklı top)

- Araba, Top, Oyuncak Ayı
- Top, Çingirak, Tren
- Bebek, Top, Oyuncak Tavşan
- Araba, Küp Top

Yetişkin ve çocuk yere karşılıklı oturur ve top yuvarlamaca ya da atmaca oynar. Yetişkin bir rutin kurarak hadi şimdi ben topu attım der ve topu atar çocuğa “Hadi top at.” der. Çocuk topu atınca yetişkin “Top geliyor geliyor attım.” diyerek tekrar çocuğa atar. Bu rutin bir müddet devam ettikten sonra bu defa yetişkin ortama bir sepete koyarak “Hadi topu sepete atlım.” Der ve tekrar rutin kurar. Bu şekilde top ile farklı şekillerde oynanır ve çocuğun genellemesi için farklı toplarla oynanır. Daha sonra değerlendirmede olduğu gibi çocuktan çeşitli oyuncaklar

arasından topu vermesi/göstermesi/getirmesi istenir. Eğer çocuk dört denemenin üçünde doğru tepki verirse başka bir farklı bir nesnenin değerlendirmesine ve öğretimine geçilir. Eğer doğru tepki vermezse top oyunlarına devam edilir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk “burnu göstermesi” istendiğinde dört fırsattan üçünde gösterir.

Kullanılacak Materyaller:

- Set 1: Bebeğin burnu
- Set 2: Kendi burnu
- Set 3: Yetişkinin burnu
- Set 4: Ayıcığın burnu

Ortam

Oturumun gerçekleştirileceği ortam, çocuğun yabancılık çekmediği ve rahatça etkileşime girebileceği bir oyun odası veya sınıfın sessiz bir köşesi olabilir. Yetişkin ve çocuk karşılıklı oturacak şekilde düzenleme yapılır.

Değerlendirme

Değerlendirme aşamasında yetişkin çocuğun önüne bebeği koyar ve “Hadi bakalım, bebeğin burnu nerede? Bebeğin burnunu göster.” şeklinde yönerge verir. Çocuk doğru gösterirse kayıt çizelgesine (+), göstermezse (–) işareti konur. Kalan üç soru için de aynı uygulama gerçekleştirilir. Eğer 3 defa burnu gösterirse burnu anladığı kabul edilir. Üç defadan az gösterirse anlamadığı kabul edilerek öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk “burnu göstermesi” istendiğinde dört fırsattan üçünde gösterir.

Kullanılacak Materyaller

- Set 1: Bebeğin burnu
- Set 2: Kendi burnu
- Set 3: Yetişkinin burnu
- Set 4: Ayıcığın burnu

Yetişkin ve çocuk yere (veya masada) karşılıklı oturur. Yetişkin bir bebek/kukla alarak “Hadi şimdi ben bebeğin burnuna dokunuyorum.” der ve bebeğin burnunu işaret eder. Çocuğa dönerek “Sen de bebeğin burnunu bulabilir misin?” der. Çocuk gösterirse sözel pekiştirir “Aferin, bebeğin burnu bu.” Göstermezse yetişkin tekrar model olur veya çocuğun elini yönlendirerek yardımcı olur. Bu rutin birkaç kez tekrar edilir. Ardından çocuk kendi burnunu ve yetişkinin burnunu da göstermeye teşvik edilir (“Hadi kendi burnunu göster, bak burası da benim burnum.”). Çocuk, dört denemenin üçünde “burnu” doğru şekilde gösterene kadar öğretim sürdürülür. Başaramazsa öğretim süreci oyunlarla devam eder. Tüm duyu organları (kulak burun göz ağız) öğretildikten sonra çocukla birlikte duyu organlarını içeren şarkı söylenir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine sunulan üç resim arasından, “şapkayı göstermesi” istendiğinde dört fırsattan üçünde şapkayı doğru gösterir.

Kullanılacak Materyaller

- **Set 1:** Şapka, Gömlek, Pantolon
- **Set 2:** Çorap, Şapka, Etek
- **Set 3:** Kazak, Ayakkabı, Şapka
- **Set 4:** Şapka, Mont, Eldiven

Ortam

- Oturumun gerçekleştirileceği ortam (oyun odası veya sınıfın sakin bir köşesi), çocuğun rahat hissedeceği şekilde düzenlenir. Yetişkin ve çocuk karşılıklı oturur.

Değerlendirme

Yetişkin, Set 1’i (Şapka, Gömlek, Pantolon) çocuğun önüne yerleştirir ve “Hadi bakalım, şapka hangisi? Şapkayı göster.” şeklinde yönerge verir. Çocuk doğru resmi gösterirse kayıt çizelgesine (+), göstermezse (–) işareti konur. Aynı uygulama diğer setler için de tekrar edilir. Çocuk, dört setin üçünde şapka resmini doğru şekilde gösterirse “şapkayı anladığı” kabul edilir ve başka bir giysi nesnenin değerlendirilmesine geçilir eğer gösteremezse öğretim amacı konarak öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine sunulan üç resim arasından, “şapkayı göstermesi” istendiğinde dört fırsattan üçünde şapkayı doğru gösterir.

Kullanılacak Materyaller

- **Set 1:** Şapka (bebeğin)

- **Set 2:** Şapka (ayının)
- **Set 3:** Şapka (kendinin)
- **Set 4:** Şapka (yetişkinin)

Yetişkin ve çocuk yere (veya bir masada) karşılıklı oturur. Yetişkin, bir bebek/kukla olarak “Bebek dışarı çıkacak, hadi ona şapkasını takalım.” der. Kısa bir etkileşimle kuklanın/bebeğin başına gerçek bir şapka takar. Çocuğa “Bak bu şapka, hadi sen de bebeğin şapkasını bulabilir misin?” diyerek bebek/kukla üstündeki şapkayı gösterme fırsatı sunar. Çocuk doğru şekilde şapkayı işaret ederse “Aferin, bu şapka!” diyerek pekiştirir. Gösteremezse yetişkin tekrar model olur, bebeğin başındaki şapkayı parmağıyla işaret eder veya çocuğun elini yönlendirir. Diğer setlerle de oyun kurularak şapkayı vermesi istenir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine sunulan gerçek nesneler arasından, “Hangisiyle su içilir?” sorulduğunda dört fırsattan üçünde bardağı doğru şekilde seçer/gösterir.

Kullanılacak Materyaller

- **Set 1:** Bardak, Ayakkabı, Kitap
- **Set 2:** Bardak, Kaşık, Kalem
- **Set 3:** Bardak, Elma, Telefon
- **Set 4:** Bardak, Tabak, Bebek

Ortam

Çocuğun rahat edebileceği, dikkatini çok dağıtmayacak bir ortam (oyun odası, sınıfın sessiz köşesi vb.) tercih edilir. Yetişkin ve çocuk yüz yüze oturacak şekilde düzenleme yapılır.

Değerlendirme

Set 1 (Bardak, Ayakkabı, Kitap) çocuğun önüne konur. Yetişkin, “Hangisiyle su içilir?” diye sorar. Çocuk doğru nesneyi (Bardak) işaret ederse (+), yanlış seçerse veya seçmezse (–) işareti konur. Aynı uygulama, diğer setler için de tekrarlanır. Her sette tekrar “Hangisiyle su içilir?” yönergesi verilir. Çocuk dört denemeden üçünde doğru cevap verirse “bardağın işlevini anladığı” kabul edilir. Eğer yapamazsa bardağın işlevi için öğretim amacı konarak öğretim yapılır.

Öğretim

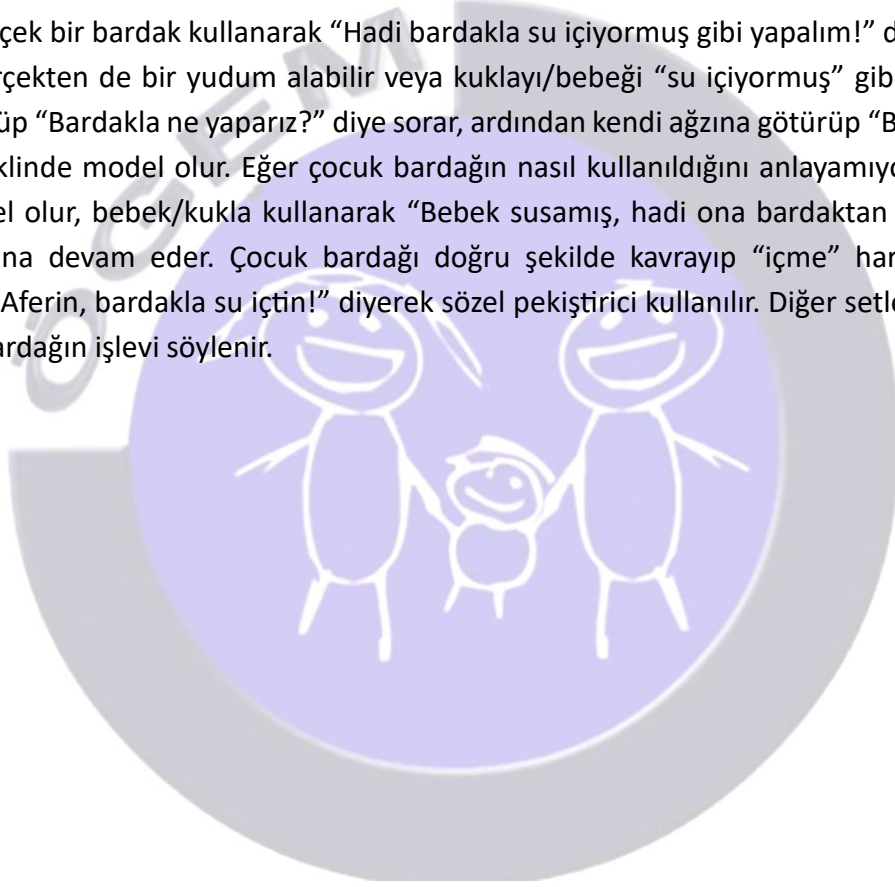
Amaç: Çocuk kendisine sunulan gerçek nesneler arasından, “Hangisiyle su içilir?” sorulduğunda dört fırsattan üçünde bardağı doğru şekilde seçer/gösterir.

Kullanılacak Materyaller

- **Set 1:** Bardak, Bebek
- **Set 2:** Bardak, Kalem
- **Set 3:** Bardak, Elma, Telefon
- **Set 4:** Bardak, Tabak, Bebek

Not: Burada “bardak” olarak farklı boyut, renk veya malzemede bardaklar seçilebilir.

Yetişkin, gerçek bir bardak kullanarak “Hadi bardakla su içiyormuş gibi yapalım!” der. Bardakta su varsa gerçekten de bir yudum alabilir veya kuklayı/bebeği “su içiyormuş” gibi canlandırır. Çocuğa dönüp “Bardakla ne yaparız?” diye sorar, ardından kendi ağzına götürüp “Bak, bardakla su içilir.” şeklinde model olur. Eğer çocuk bardağın nasıl kullanıldığını anlayamıyorsa yetişkin tekrar model olur, bebek/kukla kullanarak “Bebek susamış, hadi ona bardaktan su içirelim.” diyerek oyuna devam eder. Çocuk bardağı doğru şekilde kavrayıp “içme” hareketi taklidi yaptığında “Aferin, bardakla su içtin!” diyerek sözel pekiştirici kullanılır. Diğer setlerle de oyun kurularak bardağın işlevi söylenir.

Eylem Bildiren Talimatlara Tepki Verme Ölçü Aracı

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR
1.Çocuk kendisine bir nesne verildiğinde, nesneyle ilgili istenen iki farklı eylemi yerine getirir.	3/4	1. Bebeği oturt. Bebeğe yemek yedir. 2. Bebeği al. Sepete koy. 3. Bebeğin saçını tara. Bebeği yürüt. 4. Bebeği kucığına al. Bebeği eee yap.
2.Çocuk kendisine bir nesne verildiğinde, nesneyle ilgili istenen üç farklı eylemi yerine getirir.	3/4	1.Kuzuyu at, kuzuyu zıplat, kuzuyu yatır. 2.Çingırağı getir, çingırağı salla, çingırağı koy. 3.Bebeği uyut, bebeğe mama ver, bebeği oturt. 4.Kaşığı tut, kaşığı ağzına götür, kaşığı masaya vur.
3.Çocuk kendisine bir nesne verildiğinde, nesneyle ilgili istenen dört farklı eylemi yerine getirir.	3/4	1.Kamyonu sür, kamyonu devir, kamyonu yıka, kamyonu ver. 2.Davula vur, davulu it, davulu göster, davulu kaldır. 3.Legoları birleştir, legoları ayır, legoları diz, legoları topla. 4.Şapkayı al, şapkayı giy, şapkayı çıkart, şapkayı fırlat.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk nesne ile ilgili kendisine verilen iki farklı eylemi dört fırsattan üçünde yerine getirir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Materyaller

Bebek, tabak, kaşık, sepet, tarak

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenmelidir. Kullanılacak materyaller kullanım sırasına göre düzenlenmeli ve yetişkinin kolayca erişim sağlayabileceği ve çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunmalıdır. Yetişkin çocuğun karşısında oturacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa performans alımı süresince kullanılacak materyaller gösterilir. Biraz oynamasına izin verilir.

Değerlendirme

Çocuğun önüne bebek, tabak ve kaşık konur. Oyuncak bebek verilir “Hadi bebeği oturt.” denir. Bir müddet beklenir. Oturtursa ya da oturtmazsa diğer yönerge verilir. “Bebeğe yemek yedir.” Kayıt çizelgesine her bir yönergeye verdiği tepkiye göre artı ya da eksi işareti konur. Birinci yönerge seti bittiğinde diğer yönerge setine geçilir. Çocuk yönerge setlerinden her ikisinde de doğru tepki vererek üç yönerge setini doğru yerine getirirse öğretim yapılmaz diğer değerlendirme sorusuna geçilir üç kezden az doğru tepki verirse öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk nesne ile ilgili kendisine verilen iki farklı eylemi dört fırsattan üçünde yerine getirir.

Kullanılacak Materyaller:

Bebek, tabak, kaşık, sepet, tarak

Yönergeler

1. yönerge seti: Bebeği oturt. Bebeğe yemek yedir.
2. yönerge seti: Bebeği al. Sepete koy.
3. yönerge seti: Bebeğin saçını tara. Bebeği yürüt.

4. yönerge seti: Bebeği kucağına al. Bebeği eee yap.

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağına yetişkin tarafından önce model olunur çocuk model olduğu halde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yarımsız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örneği verilmiştir.

Yetişkin, çocuğa bebek, tabak ve kaşık verir aynı oyuncaktan kendisinde de bulundurur. Çocuğa “Bak bebek yorulmuş onu oturttum. Diyerek model olur. “Otur bebek sen otur.” denir ve çocuğa bakılır. “Bak bebek oturuyor. Hadi sen de onu oturt.” denir. Çocuk oturtursa evet bebek oturuyor şimdi de karnı acıkmış ona yemek yedireceğim.” diyerek tabak ve kaşık alınır. “Hadi yemek ye bebek.” diyerek bebeğe yemek yedirilerek çocuğa model olunur. Yetişkin bebeğe yemek yedirirken mam mam diyerek ses çıkarır. Çocuğa dönerek “Hadi sen de bebeğe yemek yedir” denir. Çocuk da yemek yedirmek için kaşık ve tabağı alıp bebeğe yemek yedirirse “Sen bebeğe yemek yediriyorsun mam mam.” denir.

Çocuk birinci yönergeyi yapamazsa çocuğa fiziksel yardım yapılarak bebeği oturtmasına yardım edilir ve “Bak bebek oturdu, bebeği oturttum.” denir. Sonra bebek ayağı kaldırılır “Hadi şimdi sen de bebeği oturt” denir ve fiziksel yardım sunulmaz. Çocuk bebeği oturtursa “Hadi şimdi ona yemek yedirelim” denir ve model olunur. “Hadi sen de yemek yedir.” deyince yemek yedirmese yetişkin çocuğa fiziksel yardım uygulayarak bebeğe yemek yedirilir. “Bebeğe yemek yediriyoruz” der ve mam mam sesini çıkarılır. Daha sonra fiziksel yardım geri çekerek “Hadi şimdi sen bebeğe yemek yedir.” denir yedirirse bebek yemek yiyor mam mam.” denir. Bu oturum çocuğa model olunmadan tüm yönerge setini yerine getirinceye kadar çocuğun dikkat süresine göre devam ettirilir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine bir nesne verildiğinde, nesneyle ilgili istenen üç farklı eylemi dört fırsattan üçünde yerine getirir.

Materyaller

Kuzu, çingirak, bebek, kaşık

Ortam ve Materyallerin Düzenlenmesi

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenir. Kullanılacak materyaller (kuzu, çingirak, bebek, kaşık) çocuğun kolay erişebileceği fakat dikkatini çok dağıtmayacak bir yerde tutulur. Yetişkin, çocuğun karşısında oturacak şekilde bir düzenleme yapılır.

Materyallerin Tanıtımı

Çocuğa değerlendirme süresince kullanılacak materyaller (kuzu, çingirak, bebek, kaşık) gösterilir. Kısa bir süreliğine çocuğun oynamasına izin verilir, böylece materyallere aşinalık kazanır.

Değerlendirme

Değerlendirmeye geçildiğinde önce kuzu çocuğun önüne konur. Yetişkin, “Kuzuyu at.” der ve çocuğun tepkisine göre kayıt çizelgesine (+) ya da (–) işareti konur. Sonra “Kuzuyu zıplat.” ve “Kuzuyu yatır.” yönergeleri sırasıyla verilir. Her bir yönerge tamamlandığında kayıt çizelgesine (+) veya (–) eklenir. Kuzu yönerge seti bittikten sonra çingirak getirilir ve “Çingırağı getir.”, “Çingırağı sall.”, “Çingırağı koy.” şeklinde yönergeler sırasıyla verilir. Her yönergeye verilen tepki yine (+) veya (–) olarak not edilir. Üçüncü sırada bebek verilir. “Bebeği uyut.”, “Bebeğe mama ver.”, “Bebeği oturt.” yönergeleri tek tek uygulanır; çocuğun her eylemi (+) veya (–) olarak kayıt altına alınır. Son olarak kaşık kullanılır. “Kaşığı tut.”, “Kaşığı ağzına götür.”, “Kaşığı masaya vur.” yönergeleri çocuğa verilir ve yine her bir yönerge sonunda kayıt çizelgesine (+) veya (–) işareti konur.

Çocuk, dört yönerge setindeki her üçlü eylem grubuna doğru tepki vererek toplamda üç seti doğru şekilde yerine getirirse öğretim yapılmaz; diğer çalışma/amaçlara geçilir. Çocuk, dört yönerge setinde üç defadan az doğru tepki verirse bu amaç için öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine bir nesne verildiğinde, nesneyle ilgili istenen üç farklı eylemi dört fırsattan üçünde yerine getirir.

Kullanılacak Materyaller

- **Kuzu** (peluş ya da oyuncak)
- **Çingirak**
- **Bebek** (oyuncak bebek)
- **Kaşık**

Yönergeler

1. **Kuzu Yönerge Seti:** “Kuzuyu at.” – “Kuzuyu zıplat.” – “Kuzuyu yatır.”
2. **Çingirak Yönerge Seti:** “Çingırağı getir.” – “Çingırağı sall.” – “Çingırağı koy.”
3. **Bebek Yönerge Seti:** “Bebeği uyut.” – “Bebeğe mama ver.” – “Bebeği oturt.”
4. **Kaşık Yönerge Seti:** “Kaşığı tut.” – “Kaşığı ağzına götür.” – “Kaşığı masaya vur.”

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağı, yetişkin tarafından önce model olunur. Çocuk, model olunduğu hâlde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da

fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yarımsız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örnek verilmiştir:

Yetişkin, çocuğa kuzuyu verir; aynısından kendisinde de bulundurur. “Kuzuyu at.” yönergesi için: Yetişkin model olur: “Bak, ben kuzuyu şöyle uzağa atıyorum. Kuzuyu attım.” der. Çocuğa dönerek “Hadi sen de kuzuyu at.” der. Çocuk kuzuyu atarsa yetişkin “Aferin, kuzuyu attın.” diyerek pekiştirir. Çocuk atmazsa yetişkin bir kez daha model olur: “Bak ben kuzuyu atıyorum.” der. Sonra çocuğa dönerek “Haydi sen de kuzuyu at.” der. Çocuk yine yapmazsa yetişkin fiziksel yardım ile kuzuyu attırır. “Bak, kuzuyu attık.” der. Ardından kuzuyu geri alıp, “Haydi şimdi sen at.” diyerek fiziksel yardımı geri çeker. Çocuk başarılı olursa “Aferin, kuzuyu attın!” denir. Ardından “Kuzuyu zıplat.” ve “Kuzuyu yatır.” yönergelerine de aynı sırayla geçilir.

Benzer şekilde, diğer yönerge setleri (çingırağı getir-salla-koy, bebeği uyut-mama ver-oturt, kaşığı tut-ağızına götür-masaya vur) için de aynı model olma, fiziksel yardım ve pekiştirme aşamaları uygulanır. Çocuk üçlü yönerge setini (örneğin kuzuyla ilgili üç etkinliği) model olunmadan yerine getirene kadar uygulama sürdürülür.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk nesne ile ilgili kendisine verilen dört farklı eylemi dört fırsattan üçünde yerine getirir.

Materyaller

Kamyon, Davul, Legolar, Şapka

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenmelidir. Kullanılacak materyaller, kullanım sırasına göre düzenlenmeli ve yetişkinin kolayca erişim sağlayabileceği, çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunmalıdır. Yetişkin, çocuğun karşısında oturacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa değerlendirme süresince kullanılacak materyaller (kamyon, davul, legolar, şapka) gösterilir. Kısa bir süreliğine çocuğun oynamasına izin verilir, böylece materyallere aşinalık kazanır.

Değerlendirme:

Çocuğun önüne önce kamyon konur. Yetişkin sırasıyla “Kamyonu sür.”, “Kamyonu devir.”, “Kamyonu yıka.”, “Kamyonu ver.” yönergelerini verir. Her bir yönergeye verilen tepki, kayıt çizelgesine (+) veya (–) olarak kaydedilir. Kamyonla ilgili dört yönerge bittikten sonra davul getirilir. “Davula vur.”, “Davulu it.”, “Davulu göster.”, “Davulu kaldır.” yönergeleri verilir ve her yönerge için tepki yine (+) veya (–) şeklinde kaydedilir. Üçüncü olarak legolar verilir. “Legoları birleştir.”, “Legoları ayır.”, “Legoları diz.”, “Legoları topla.” yönergeleri sırasıyla uygulanır ve her bir yönerge sonunda kayıt çizelgesine (+) veya (–) işareti konur. Son olarak şapka çocuğa sunulur. “Şapkayı al.”, “Şapkayı giy.”, “Şapkayı çıkart.”, “Şapkayı fırlat.” yönergeleri verilir ve her birine karşılık gelen tepki (+) veya (–) olarak not edilir.

Çocuk, dört farklı setin üç tanesinde her bir sette verilen dört yönergeye de doğru tepki verirse öğretim yapılmaz; başka bir hedef veya çalışmaya geçilir. Eğer çocuk üç setten az doğru tepki verirse (örneğin setlerin çoğunda – alıyorsa) bu amaç için öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk nesne ile ilgili kendisine verilen dört farklı eylemi dört fırsattan üçünde yerine getirir.

Kullanılacak Materyaller

- Kamyon
- Davul
- Legolar
- Şapka

Yönergeler

1. **Kamyon Yönerge Seti:** “Kamyonu sür.” – “Kamyonu devir.” – “Kamyonu yıka.” – “Kamyonu ver.”
2. **Davul Yönerge Seti:** “Davula vur.” – “Davulu it.” – “Davulu göster.” – “Davulu kaldır.”
3. **Legolar Yönerge Seti:** “Legoları birleştir.” – “Legoları ayır.” – “Legoları diz.” – “Legoları topla.”
4. **Şapka Yönerge Seti:** “Şapkayı al.” – “Şapkayı giy.” – “Şapkayı çıkart.” – “Şapkayı fırlat.”

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağına, yetişkin tarafından önce model olunur. Çocuk, model bulunduğu hâlde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yarımsız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örneği verilmiştir:

Yetişkin, çocuğa kamyonu verir; aynısından kendisinde de bulundurabilir. “Kamyonu sür.” yönergisinde yetişkin önce model olur: “Bak, ben kamyonu şöyle sürüyorum...” diyerek

masanın üzerinde kamyonu sürer. Çocuğa dönerek “Hadi sen de kamyonu sür.” der. Çocuk doğru tepki verirse “Aferin, kamyonu sürüyorsun.” diyerek pekiştirir. Yapmazsa yetişkin bir kez daha model olur. Yine yapmazsa fiziksel yardım yoluyla çocuğun elini yönlendirerek kamyonu sürdürür. Ardından yardımı geri çekip “Şimdi sen tek başına sür.” der. Sonraki yönergeler (“Kamyonu devir.” – “Kamyonu yıka.” – “Kamyonu ver.”) de aynı model – sözel talimat – fiziksel yardım – yardımı geri çekme – pekiştirme aşamalarıyla uygulanır. Çocuk dört yönergeyi (sür, devir, yıka, ver) model olmadan yerine getirdiğinde bir sonraki nesneye geçilir. Aynı yöntem, diğer setler (Davul, Legolar, Şapka) için de izlenir.

Yer Bildiren Talimatlara Tepki Verme Ölçü Aracı

BİLDİRİMLER	ÖLÇÜT	SORULAR
1-Çocuk kendisine verilen nesneyi, altına koyması istenen nesnenin altına koyar.	3/4	1.Bu oyuncak ayıyı al ve oyuncak ayıyı battaniyenin altına koy. 2.Bu oyuncak ayıyı al ve oyuncak ayıyı kutunun altına koy. 3.Bu oyuncak ayıyı al ve oyuncak ayıyı masanın altına koy. 4.Bu oyuncak ayıyı al ve oyuncak ayıyı kitabın altına koy.
2-Çocuk kendisine verilen nesneyi içine koyması istenen nesnenin içine koyar.	3/4	1. Topu al sepetin içine koy. 2. Topu al, kutunun içine koy. 3. Bu topu al, dolabın içine koy. 4. Bu topu al, poşetin içine koy.
3- Çocuk kendisine verilen nesneyi, üstüne koyması istenen nesnenin üstüne koyar.	3/4	1.Bu kalemi al, masanın üstüne koy. 2.Bu kalemi al, kitabın üstüne koy. 3.Bu kalemi al, sehpanın üstüne koy. 4.Bu kalemi al, kutunun üstüne koy.

4-Çocuk kendisine verilen nesneyi, önüne koyması istenen nesnenin önüne koyar.	3/4	1.Bu ayakkabıyı al, bebeğin önüne koy. 2.Bu ayakkabıyı al, dolabın önüne koy. 3.Bu ayakkabıyı al, kapının önüne koy. 4.Bu ayakkabıyı al, bebek arabasının önüne koy.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin altına koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde altına koyar.

Materyaller

Oyuncak ayı, kutu, battaniye, kitap, masa

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenmelidir. Kullanılacak materyaller kullanım sırasına göre düzenlenmeli ve yetişkinin kolayca erişim sağlayabileceği ve çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunmalıdır. Yetişkin çocuğun karşısında oturacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa değerlendirme süresince kullanılacak materyaller gösterilir. Biraz oynamasına izin verilir.

Değerlendirme

Yetişkin, çocuğa oyuncak ayı verir, " AA bak oyuncak ayı bizimle oyun oynamak istiyor. Ayıcık ile saklambaç oynayalım." der ve " Ayıcığı al battaniyenin altına koy." şeklinde yönerge verir. Çocuk ayıcığı battaniyenin altına koyarsa yetişkin kayıt çizelgesine artı işareti koyar. Koymazsa kayıt çizelgesine eksi işareti koyar. Diğer yönergeleri de deneyerek çocuk dört yönergeden üçünde doğru tepki verdiyse öğretim yapılmaz diğer amaca geçilir. Üç defadan az doğru tepki verdiyse bu amaç için öğretim yapılır.

Not: Çocuğun altına konacak nesneler çocuğun tanıdığı bildiği nesneler olmalıdır. Burada önemli olan altına yönergelerini anlamasıdır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin altına koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde altına koyar.

Kullanılacak Materyaller:

Oyuncak Ayı, Battaniye, Kutu, masa, kitap

Yönergeler

- 1.Bu oyuncak ayıyı al ve battaniyenin altına koy.
- 2.Bu oyuncak ayıyı al ve kutunun altına koy.
- 3.Bu oyuncak ayıyı al ve masanın altına koy.
- 4.Bu oyuncak ayıyı al ve kitabın altına koy.

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağına yetişkin tarafından önce model olunur çocuk model olduğu halde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yardımsız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örneği verilmiştir.

Yetişkin, çocuğa oyuncak ayı ve battaniyeyi verir. Yetişkin aynısından kendisinde de bulundurur. " AA bak oyuncak ayı bizimle saklambaç oynamak istiyor. Ayıcık ile saklambaç oynayalım." der ve şimdi bak ben ayıcığı saklıyorum diyerek battaniyenin altına koyar ve battaniyenin altına koydum diyerek model olur. Çocuğa "Hadi sen de ayıyı al ve battaniyenin altına koy" der. Çocuk ayıcığı battaniyenin altına koyarsa yetişkin "Aferin ayıcığı battaniyenin altına koydun." der. Çocuk eğer ayıcığı battaniyenin altına koymaz ise yetişkin bir kez daha model olur. Sonra çocuğa "Hadi sen de ayıcığı battaniyenin altına koy." der. Çocuk yine koymazsa yetişkin battaniyeyi açar ve çocuğun elindeki ayıyı fiziksel yardımla battaniyenin altına koyar ve "Bak ayıcık battaniyenin altında." der. Yetişkin ayıcığı battaniyenin altından çıkarır ve çocuğa "Hadi ayıcığı bir daha saklayalım, Ayıyı al ve battaniyenin altına koy" der. Fiziksel yardım geri çekerek sadece yönerge verir. Çocuk altına koyarsa aferin araba bardağın içinde der. Diğer yönergelere geçer. Bu oturum çocuğa model olunmadan tüm yönerge setini yerine getirinceye kadar çocuğun dikkat süresine göre devam ettirilir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin içine koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde içine koyar.

Materyaller:

Araba, çanta, kutu, sepet, dolap

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenmelidir. Kullanılacak materyaller kullanım sırasına göre düzenlenmeli ve yetişkinin kolayca erişim sağlayabileceği ve çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunmalıdır. Yetişkin çocuğun karşısında oturacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa değerlendirme süresince kullanılacak materyaller gösterilir. Biraz oynamasına izin verilir.

Değerlendirme

Yetişkin, çocuğa kalemi verir, " AA bak hadi seninle arabayı içine koyma oyunu oynayalım ve "Arabayı al kutunun içine koy." şeklinde yönerge verir. Çocuk arabayı kutunun içine koyarsa yetişkin kayıt çizelgesine artı işareti koyar. Koymazsa kayıt çizelgesine eksi işareti koyar. Diğer yönergeleri de deneyerek çocuk dört yönergeden üçünde doğru tepki verdiğyse öğretim yapılmaz diğer amaca geçilir. Üç defadan az doğru tepki verdiğyse bu amaç için öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin içine koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde içine koyar.

Kullanılacak Materyaller:

Araba, çanta, kutu, sepet, bardak,

Yönergeler

1. Arabayı al ve kutunun içine koy.
2. Bu arabayı al, sepetin içine koy.
3. Bu arabayı al ve dolabın içine koy.
4. Bu arabayı al, çantanın içine koy.

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağına yetişkin tarafından önce model olunur çocuk model olunduğu halde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yardım sız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örneği verilmiştir.

Yetişkin, çocuğa araba ve kutuyu verir. Yetişkin aynısından kendisinde de bulundurur. "AA bak araba kutunun içine girmek istiyor. Hadi arabayı kutunun içine koyalım." der ve şimdi bak ben arabayı kutunun içine koyuyorum." der ve kutunun içine koyarak model olur. Çocuğa "Hadi sen de arabayı al ve kutunun içine koy" der. Çocuk arabayı kutunun içine koyarsa yetişkin "Aferin

arabayı kutunun içine koydun." der. Çocuk eğer arabayı kutunun içine koymaz ise yetişkin bir kez daha model olur. Sonra çocuğa "Hadi sen de arabayı kutunun içine koy." der. Çocuk yine koymazsa yetişkin çocuğun elindeki arabayı fiziksel yardımla kutunun içine koyar ve "Bak araba kutunun içinde." diyerek parmağı ile işaret eder. Yetişkin arabayı kutunun içinden çıkarır ve çocuğa "Hadi arabayı bir daha kutunun içine koyalım, arabayı al ve kutunun içine koy" der. Fiziksel yardımı geri çekerek sadece yönerge verir. Çocuk içine koyarsa aferin araba bardağın içinde der. Diğer yönergelere geçer. Bu oturum çocuğa model olunmadan tüm yönerge setini yerine getirinceye kadar çocuğun dikkat süresine göre devam ettirilir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin üstüne koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde üstüne koyar.

Materyaller

Kalem, masa, kitap, sehpa, tablet

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirmeye başlamadan önce ortam düzenlenir. Kullanılacak materyaller (kalem, masa, kitap, sehpa, tablet) yetişkinin kolayca erişebileceği bir yerde hazır bulundurulur. Yetişkin çocuğun karşısında oturur, materyaller çocuğun dikkatini çok dağıtmayacak şekilde kenarda tutulur.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa değerlendirme süresince kullanılacak materyaller (kalem, masa, kitap, sehpa, tablet) gösterilir. Çocuğun kısaca kalemle oynamasına izin verilir.

Değerlendirme:

Yetişkin, çocuğa kalemi gösterir ve "Aaa bak, burada bir kalem var, kalemi nereye koyalım acaba?" diyerek ilgisini çeker. Ardından sırasıyla şu yönergeleri verir:

1. "Bu kalemi al, masanın üstüne koy."
2. "Bu kalemi al, kitabın üstüne koy."
3. "Bu kalemi al, sehpanın üstüne koy."
4. "Bu kalemi al, kutunun üstüne koy."

Çocuk yönergeyi doğru şekilde yerine getirdiğinde (+) işareti, getirmediğinde (–) işareti konur. Çocuk, dört yönergeden üçünde doğru cevap verirse (3/4) öğretim yapılmaz, diğer amaca geçilir. Üç defadan az doğru tepki verdiyse bu amaç için öğretim yapılır.

Not: Çocuğun üstüne konacak nesnelerin, çocuğun tanıdığı ve rahatlıkla ulaşabileceği nesneler olmasına dikkat edilir. Burada temel amaç çocuğun “üstüne” yönergesini anlaması ve uygulamasıdır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin üstüne koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde üstüne koyar.

Kullanılacak Materyaller:

Kalem, kitap, sehpa, kutu, masa

Yönergeler

- 1.Bu kalemi al, masanın üstüne koy.
- 2.Bu kalemi al, kitabın üstüne koy.
- 3.Bu kalemi al, sehpanın üstüne koy.
- 4.Bu kalemi al, kutunun üstüne koy.

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağına yetişkin tarafından önce model olunur, çocuk model olduğu halde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yardımsız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örneği verilmiştir.

Yetişkin, çocuğa bir kalem ve masayı gösterir. Yetişkin aynısından kendisinde de bulundurabilir. “Aaa bak, burada bir kalem var bu kalemle neler yapabiliriz?” diyerek çocuğun dikkatini çeker. Sonra “Şimdi ben kalemi masanın üstüne koyuyorum.” diyerek kalemi masanın üstüne koyar ve “Bak, kalemi masanın üstüne koydum.” diyerek model olur. Çocuğa “Hadi sen de kalemi al ve masanın üstüne koy.” der. Çocuk kalemi masanın üstüne koyarsa yetişkin “Aferin, kalemi masanın üstüne koydun!” der. Eğer çocuk koymazsa yetişkin bir kez daha model olur: “Bak ben yine kalemi masanın üstüne koyuyorum.” der. Sonra çocuğa “Hadi sen de kalemi masanın üstüne koy.” der. Çocuk yine koymazsa yetişkin kalemi çocuğun eline rehberlik ederek fiziksel yardımla masanın üstüne koyar ve “Bak, kalemi masanın üstüne koyduk.” der. Ardından kalemi masanın üstünden alır ve çocuğa “Hadi kalemi bir daha masanın üstüne koy.” diyerek fiziksel yardımı geri çeker ve yalnızca yönergeyi sözel olarak verir. Çocuk üstüne koyarsa “Aferin, kalemi masanın üstüne koydun.” der. Aynı şekilde diğer yönergeler de sıra ile verilir. Her yönerge için önce model olunur, çocuk model olduğu halde yapmazsa fiziksel yardım verilir, ardından yardım geri çekilerek yönerge tekrar edilir. Çocuk tüm seti (4 yönergeyi) model olunmadan yerine getirinceye kadar çalışmaya devam edilir.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin önüne koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde önüne koyar.

Materyaller

Ayakkabı, bebek, dolap, kapı, bebek arabası

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirmeye başlamadan önce ortam düzenlenir. Kullanılacak materyaller (ayakkabı, bebek, dolap, kapı, bebek arabası) yetişkinin kolayca erişebileceği bir yerde hazır bulundurulur. Yetişkin çocuğun karşısında oturur, diğer materyaller çocuğun dikkatini çok dağıtmayacak şekilde kenarda tutulur.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa, değerlendirme süresince kullanılacak materyaller (ayakkabı, bebek, dolap vb.) gösterilir. Çocuğun kısaca ayakkabıyla veya bebekle oynamasına izin verilir.

Değerlendirme

Yetişkin, çocuğa ayakkabıyı göstererek “Aaa bak, ayakkabımız var. Bebeğimize giydireceğiz, ama önce doğru yere koyalım.” diyerek ilgisini çeker. Ardından sırasıyla şu yönergeleri verir:

1. “Bu ayakkabıyı al, bebeğin önüne koy.”
2. “Bu ayakkabıyı al, dolabın önüne koy.”
3. “Bu ayakkabıyı al, kapının önüne koy.”
4. “Bu ayakkabıyı al, bebek arabasının önüne koy.”

Çocuk, her yönergeyi doğru şekilde yerine getirdiğinde (+) işareti, getiremediğinde (–) işareti konur. Çocuk 4 yönergeden 3’ünde doğru cevap verirse (3/4), bu hedef için öğretim yapılmaz; diğer amaca geçilir. Çocuk 3’ten az doğru cevap verirse bu amaç için “Öğretim” aşamasına devam edilir.

Not: Burada temel amaç çocuğun “önüne koyma” yönergesini anlaması ve uygulamasıdır. Bu nedenle kullanılacak nesneler çocuğun tanıdığı ve bildiği nesneler olmalıdır.

Öğretim

Amaç: Çocuk kendisine verilen nesneyi, bir nesnenin önüne koyması istendiğinde nesneyi dört fırsattan üçünde önüne koyar.

Kullanılacak Materyaller:

Bebek, ayakkabı, bebek arabası

Yönergeler

1. Bu ayakkabıyı al, bebeğin önüne koy.
2. Bu ayakkabıyı al, dolabın önüne koy.
3. Bu ayakkabıyı al, kapının önüne koy.
4. Bu ayakkabıyı al, bebek arabasının önüne koy.

Öğretimde nasıl yönergeye uyulacağına yetişkin tarafından önce model olunur, çocuk model olduğu hâlde yönergeyi yerine getirmese fiziksel yardım yapılır. Model olduktan ya da fiziksel yardım yaptıktan sonra yönerge tekrar verilerek yarımsız yapıp yapmadığı kontrol edilir. Aşağıda örneği verilmiştir.

Yetişkin, çocuğa bir ayakkabı ve bir bebek gösterir. Yetişkin benzer bir ayakkabıyı elinde de bulundurabilir. “Aaa bak, bebek gezmeye gidecek. Ayakkabısını nereye koymalı acaba?” diyerek çocuğun dikkatini çeker. Sonra “Şimdi ben ayakkabıyı bebeğin önüne koyuyorum.” diyerek ayakkabıyı bebeğin önüne koyar ve “Bak, ayakkabıyı bebeğin önüne koydum.” diyerek model olur. Çocuğa “Hadi sen de ayakkabıyı al ve bebeğin önüne koy.” der. Çocuk ayakkabıyı bebeğin önüne koyarsa yetişkin “Aferin, ayakkabıyı bebeğin önüne koydun!” diye pekiştirir. Çocuk koymazsa yetişkin bir kez daha model olur: “Bak ben yine ayakkabıyı bebeğin önüne koyuyorum.” der. Sonra çocuğa “Hadi sen de ayakkabıyı bebeğin önüne koy.” der. Çocuk yine koymazsa yetişkin çocuğun eline rehberlik ederek (fiziksel yardım) ayakkabıyı bebeğin önüne yerleştirir ve “Bak, ayakkabıyı bebeğin önüne koyduk.” der. Ardından ayakkabıyı tekrar alır ve çocuğa “Hadi ayakkabıyı bir daha bebeğin önüne koy.” diyerek fiziksel yardımı geri çeker, yalnızca yönergeyi sözel olarak verir. Çocuk bu kez yönergeyi doğru uyguladığında “Aferin, ayakkabıyı bebeğin önüne koydun.” diyerek pekiştirir. Aynı şekilde diğer yönergeler de sıra ile verilir. Her yönerge için önce model olunur. Çocuk model olduğu hâlde yapmazsa fiziksel yardım verilir, ardından yardım geri çekilerek yönerge tekrar edilir. Çocuk tüm seti (4 yönergeyi) model olunmadan yerine getirene kadar dikkat süresine göre devam ettirilir.

Niteleme Bildiren Talimatlara Tepki Verme Ölçü Aracı

BİLDİRİM	ÖLÇÜT	SORULAR
1- Çocuk gösterilen nesne ile aynı olan nesneyi gösterir.	3/4	<i>Elimdekine bak bununla aynı olanı göster;</i> a)Gösterilen: araba Araba, bebek, kaşık b)Gösterilen: kaşık Top, kaşık, ayakkabı c)Gösterilen: top Sepet, bebek, top d)Gösterilen: kalem Kalem, çatal, bebek
2-Çocuk aynı nesneler arasından farklı olan nesneyi gösterir.	3/4	<i>Bunlara bak farklı olanı göster;</i> a)limon-top-limon b)şapka-eldiven-eldiven c)bardak-bardak-çatal d)terlik-gözlük-terlik
3-Çocuk aynı tip nesneler arasından büyük olanı gösterir.	3/4	<i>Bunlara bak büyük olanı göster;</i> a) Farklı büyüklükteki 3 araba b) Farklı büyüklükteki 3 top c)Farklı büyüklükteki 3 küp d) Farklı büyüklükteki 3 silgi
4-Çocuk aynı tip nesneler arasından küçük olanı gösterir.	3/4	<i>Bunlara bak küçük olanı göster;</i> a) Farklı büyüklükteki 3 bebek b) Farklı büyüklükteki 3 lego c) Farklı büyüklükteki 3 araba d) Farklı büyüklükteki 3 küp
5-Çocuk aynı tip nesneler arasından uzun olanı gösterir.	3/4	<i>Bunlara bak uzun olanı göster;</i>

		a)Farklı uzunlukta 3 pipet b)Farklı uzunlukta 3 kalem c)Farklı uzunlukta 3 gofret d) Farklı uzunlukta 3 cetvel
6- Çocuk aynı tip nesneler arasından kısa olanı gösterir.	3/4	<i>Bunlara bak kısa olanı göster;</i> a)Farklı uzunlukta 3 pipet b)Farklı uzunlukta 3 kalem c)Farklı uzunlukta 3 gofret d)Farklı uzunlukta 3 cetvel
7-Çocuk önüne konulan nesnelerden daha büyük olan nesneyi gösterir.	3/4	<i>Elimdeki ... bak bundan daha büyük olanı göster;</i> a)Gösterilen: orta boy elma Büyük elma-küçük elma b)Gösterilen: orta boy top Büyük top-küçük top c)Gösterilen: orta boy portakal Büyük portakal- küçük portakal d)Gösterilen: orta boy kapak Büyük kapak-küçük kapak
8-Çocuk önüne konulan nesnelerden daha küçük olan nesneyi gösterir.	3/4	<i>Elimdeki ... bak bundan daha küçük olanı göster;</i> a) Gösterilen: orta boy bardak Büyük bardak-küçük bardak b)Gösterilen: orta boy kitap Büyük kitap-küçük kitap c)Gösterilen: orta boy araba Büyük araba-küçük araba d)Gösterilen: orta koy silgi Büyük silgi-küçük silgi

9-Çocuk kendisine gösterilen sert nesneler arasından yumuşak olanı gösterir.	3/4	<i>Önünderkilere bak. Yumuşak olanı göster;</i> a)kalem-yün-tahta b)sünger-kaşık-plastik c)şişirilmiş balon-saat-kavanoz d)hamur-çatal-kapak
10-Çocuk kendisine gösterilen yumuşak nesneler arasından sert olanı gösterir.	3/4	<i>Önünderkilere bak. Sert olanı göster;</i> a)kapak-pamuk-kazak b)atki-yün-boncuk c)yastık-havlu-tabak d)hamur-sünger-kalem
11-Çocuk kendisine gösterilen nesneler arasından kapalı olanı gösterir.	3/4	<i>Önünderkilere bak kapalı olanı göster;</i> a)kapalı kutu-açık kutu b)açık çanta-kapalı çanta c)kapalı kavanoz-açık kavanoz d)kapalı kalemlik-açık kalemlik
12-Çocuk kendisine gösterilen nesneler arasından açık olanı gösterir.	3/4	<i>Önünderkilere bak açık olanı göster;</i> a)kapalı kutu-açık kutu b)açık çanta-kapalı çanta c)kapalı kavanoz-açık kavanoz d)kapalı kalemlik-açık kalemlik

Not: Aşağıda niteleme bildiren talimatlara tepki vermeye dair ölçüt bağımlı ölçü aracındaki bazı bildirimlerden örnekler verilmiştir. Sizler de çocuğunuz/öğrenciniz ile diğer bildirimleri örneklere benzer şekilde çalışabilirsiniz.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk gösterilen nesne ile aynı olan nesneyi dört fırsattan üçünde gösterir.

Materyaller

- **Gösterilen: araba**
araba, bebek, kaşık

- **Gösterilen: kaşık**
Top, kaşık, ayakkabı
- **Gösterilen: top**
Sepet, bebek, top
- **Gösterilen: kalem**
Kalem, çatal, bebek

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenmelidir. Kullanılacak materyaller kullanım sırasına göre düzenlenmeli ve yetişkinin kolayca erişim sağlayabileceği ve çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunmalıdır. Yetişkin çocuğun karşısında oturacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa performans alımı süresince kullanılacak materyaller gösterilir. Biraz oynamasına izin verilir.

Değerlendirme:

Çocuğun önüne araba, bebek ve kaşık konur. “Hadi seninle aynı olanı bulalım çocuğunun önüne konulan araba ile aynı olan araba alınarak bak bununla aynı olanı göster.” denir. Çocuk arabayı gösterirsen yetişkin kayıt çizelgesine artı işareti koyar. Göstermezse kayıt çizelgesine eksi işareti koyar. Diğer setler için de aynı işlemi yapar. Çocuk dört yönergeden üçünde doğru tepki verdiyse öğretim yapılmaz diğer amaca geçilir. Üç kezden az doğru tepki verdiyse bu amaç için öğretim yapılır.

Öğretim

Bildirim: Çocuk gösterilen nesne ile aynı olan nesneyi dört fırsattan üçünde gösterir.

Materyaller

- **Gösterilen: araba**
araba, bebek, kaşık
- **Gösterilen: kaşık**
Top, kaşık, ayakkabı
- **Gösterilen: top**
Sepet, bebek, top
- **Gösterilen: kalem**
Kalem, çatal, bebek

Yetişkin çocuğun önüne araba, bebek ve kaşığı koyar. “Hadi seninle aynı olanı bulma oyunu oynayalım.” der. Yetişkin “Bak elimde bir araba var burada da araba bebek ve kaşık var.” diyerek nesneleri ve elindeki arabayı gösterir. “Şimdi ben elimdeki ile aynı olanı göstereceğim” der ve

elindeki arabayı yerdeki arabanın yanına koyar ve “Bak bunlar aynı.” der. Sonra tekrar bir arabayı eline alır yerdeki nesnelerin dizim sırasını değiştirir ve çocuğa “Hadi sen de elimdeki ile aynı olanı göster.” der. Çocuk gösterirse “Evet bununla bu aynı.” der. Göstermezse yetişkin arabayı işaret eder çocuğunda göstermesini ister. Daha sonra yetişkin tekrar yerdeki nesnelerin sırası değiştirilerek “Hadi elimdeki ile aynı olanı göster.” der. Çocuk arabayı seçerse “Evet aynı olanı gösterdin” denir. Diğer setler için de aynı işlem yapılır.

Dikkat: Bir öğretim oturumunda sadece bir kavramı öğretiniz. Örneğin hem aynıyı hem farklıyı öğretmeyiniz.

Değerlendirme/Performans Alımı

Bildirim: Çocuk gösterilen nesneler arasından büyük olan nesneyi dört fırsattan üçünde gösterir.

Materyaller

- Büyük araba-küçük araba
- Büyük top -küçük top
- Büyük ayakkabı- küçük ayakkabı
- Büyük silgi-küçük silgi

Ortam ve materyallerin düzenlenmesi:

Değerlendirme yapılmadan önce ortam düzenlenmelidir. Kullanılacak materyaller kullanım sırasına göre düzenlenmeli ve yetişkinin kolayca erişim sağlayabileceği ve çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunmalıdır. Yetişkin çocuğun karşısında oturacak şekilde düzenleme yapılmalıdır.

Materyallerin Tanıtımı:

Çocuğa performans alımı süresince kullanılacak materyaller gösterilir. Biraz oynamasına izin verilir.

Değerlendirme:

Çocuğun önüne farklı büyüklükteki iki araba konur. “Hadi seninle büyük olanı bulalım hangisi büyük göster.” denir. Çocuk büyük arabayı gösterirsen yetişkin kayıt çizelgesine artı işareti koyar. Göstermezse kayıt çizelgesine eksi işareti koyar. Diğer setler için de aynı işlemi yapar. Çocuk dört yönergeden üçünde doğru tepki verdiyse öğretim yapılmaz diğer amaca geçilir. Üç kezden az doğru tepki verdiyse bu amaç için öğretim yapılır.

Öğretim

Amaç: Çocuk gösterilen nesneler arasından büyük olan nesneyi dört fırsattan üçünde gösterir.

Materyaller

- Büyük araba-küçük araba çifti
- Büyük top -küçük top çifti
- Büyük ayakkabı- küçük ayakkabı çifti
- Büyük silgi-küçük silgi çifti

Öğretim:

Yetişkin iki büyük iki küçük arabanın bulunduğu araba setini çocuğun önüne dizer ve bir de kutudan ya da Legolardan yapılan bir garajı arabalardan uzak bir yere koyar. Yetişkin “Bak burada arabalar var. Burada da garaj var.” diyerek araba ve garajı gösterir. “Şimdi seninle arabaları garaja koyma oyunu oynayacağız. Beni izle.” der. Yetişkin “Ben büyük bir araba alıyorum.” diyerek büyük olanı seçmeye model olur. “Innnn dütt dütt sürüyorum ve garaja koydum” der. Sonra çocuğa “Hadi sen de büyük bir araba al garaja koy.” der. Çocuk arabalardan büyük olan alıp sürerse yetişkin çocuk arabayı sürerken “Innn dütt dütt” der. Çocuk büyük arabayı almazsa yetişkin “Büyük olanı alıyoruz.” diyerek eliyle büyük arabaya işaret eder ve çocuğun büyüğü alması için ipucu verir. Daha sonra arabalar garajdan çıkarılarak tekrar çocuğun önüne konur ve “Hadi büyük arabayı al ve garaja koy.” der. Çocuk büyük arabayı seçerse “Evet büyük arabayı aldın.” denir. Diğer setler için de aynı işlem yapılır.

Dikkat: Bir öğretim oturumunda sadece bir kavramı öğretiniz. Örneğin hem büyük hem küçüğü öğretmeyiniz.

Kaynaklar

Pieterse, M., Treloar, R. & Cairns, S.(2004). *Küçük Adımlar Erken Eğitim Seti 6. Kitap Alıcı Dil Becerileri* (Çev. Yıldız Uzuner ve Gönül Kırcaali İftar) Daktylos Yayınevi.

Özmen, E. R. (2024). Söz öncesi dönem iletişim dersi ders notları.